

เพลงบอกบุญ จังหวัดตราด: กลวิธีโน้มน้าวใจและบทบาทต่อสังคม

นายอภิรักษ์ณ์ เกษมผลกุล

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

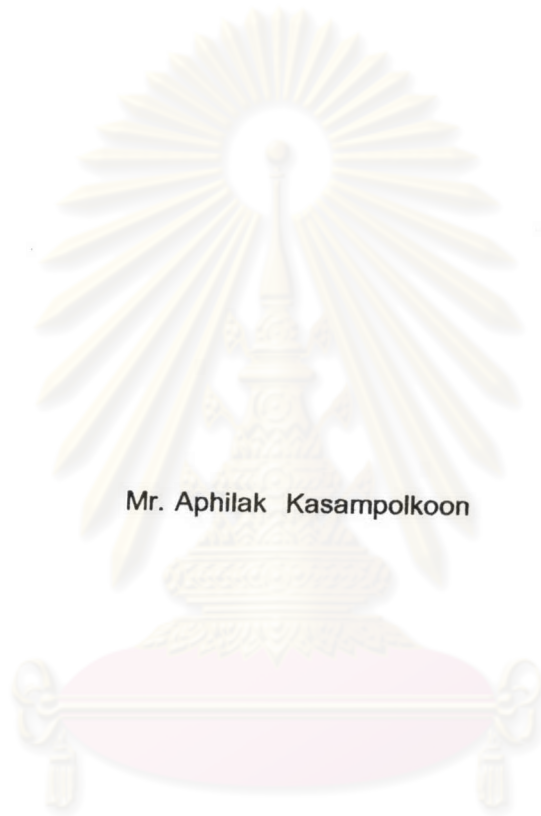
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๔๗

ISBN 974-17-6221-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DONATION SONGS IN CHANGWAT TRAT: PERSUASIVE TECHNIQUES
AND SOCIAL FUNCTION

Mr. Aphilak Kasampolkoon

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Thai

Department of Thai Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-17-6221-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ เพลงบอกบุญ จังหวัดตราด: กลวิธีโน้มน้าวใจและบทบาทต่อสังคม
โดย นายอภิสิทธิ์ เกษมผลกุล
สาขาวิชา ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ สุกัญญา สุจนายา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....*อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล*..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....*อารดา กิระนันท์*..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อารดา กิระนันท์)

.....*สุกัญญา สุจนายา*..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ สุกัญญา สุจนายา)

.....*ศิริพร วัฒนกลาง*..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร วัฒนกลาง)

.....*ศิริพร ภัคดีผาสุข*..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ศิริพร ภัคดีผาสุข)

ศูนย์วิจัยภาษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิรักษ์ณ์ เกษมผลกุล : เพลงบอกบุญ จังหวัดตราด: กลวิธีโน้มน้าวใจและบทบาท
ต่อสังคม.(DONATION SONGS IN CHANGWAT TRAT: PERSUASIVE
TECHNIQUES AND SOCIAL FUNCTION) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์
สุกัญญา สุจนายา, ๒๒๗ หน้า. ISBN 974-17-6221-6.

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมเพลงบอกบุญ จังหวัดตราด วิเคราะห์
กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจของเพลงบอกบุญ ตลอดจนวิเคราะห์บทบาทของเพลงบอกบุญ
ที่มีต่อสังคมจังหวัดตราด

ผลการวิจัยพบว่า เพลงบอกบุญ คือเพลงที่ชาวบ้านใช้ร้องเพื่อเรียกรายเงินทองหรือสิ่งของ
ให้วัดในเทศกาลสงกรานต์ มีที่มาจากประเพณีรำภาข้าว ที่ขอข้าวสารเข้าวัดเพื่อใช้เตรียมงาน
เทศน์มหาชาติในปลายเดือน ๕ ต่อ เดือน ๖ ปัจจุบันเพลงบอกบุญ จังหวัดตราด มี ๓ ชนิดได้แก่
เพลงรำภาข้าวสาร เพลงขอทาน และเพลงเดินบาตรข้าวสาร มีโครงสร้างของเพลงประกอบด้วย
องค์ประกอบ ๓ ส่วนคือ การบอกวัตถุประสงค์ การโน้มน้าวใจ และการให้พร

ผู้ร้องเพลงบอกบุญมีกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจให้ได้รับบริจาคทานหลากหลาย
กลวิธี โดยใช้กลวิธีทางภาษาได้แก่ การใช้คำสรรพนามแสดงความอ่อนน้อมและแสดงความเป็น
หมู่คณะเดียวกัน การใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบเพื่อแสดงความขาดแคลน การใช้กลวิธีทางเนื้อหา
ได้แก่ การยกตัวอย่างการทำทานและผลของทานของบุคคลสำคัญทางศาสนา การพรรณนา
รายละเอียดความขาดแคลน การอ้างหลักธรรม การแทรกอารมณ์ขัน การอ้างถึงอานิสงส์ และ
การเสนอสารซ้ำๆ เพื่อเน้นย้ำความสำคัญ ปัจจุบันเพลงบอกบุญยังมีบทบาทสำคัญต่อสังคม
จังหวัดตราด ทั้งบทบาทในด้านการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ในสังคม บทบาทด้านการ
ให้ความหวังเพื่อชดเชยสิ่งที่ขาดแคลน บทบาทด้านการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
บทบาทด้านการเป็นสื่อพื้นบ้าน และบทบาทด้านการให้ความบันเทิง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....ภาษาไทย.....ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา.....ภาษาไทย.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา ๒๕๔๗

Chom H

Thiraporn J

4580251922 : MAJOR THAI

KEY WORD: DONATION SONGS / PERSUASIVE TECHNIQUES / SOCIAL FUNCTION / TRAT

APHILAK KASAMPOLKOOON : DONATION SONGS IN CHANGWAT TRAT:
PERSUASIVE TECHNIQUES AND SOCIAL FUNCTION. THESIS ADVISOR :
ASSOC.PROF. SUKANYA SUJCHAYA 227 pp. ISBN 974-17-6221-6.

This thesis aims at studying and collecting the Donation songs in Changwat Trat in order to analyse their persuasive techniques and social function.

The study reveals that the Donation songs in Changwat Trat were originally used in ' Rampha Khao ' tradition to persuade people to donate rice for ' Thet Mahachat ' ceremony, taken place at the end of the 5th month. However, the Donation songs are now sung in Songkran Festival to persuade people to donate properties to temples instead. There are three kinds of Donation songs in Changwat Trat : 'Phleng Rampha Khaosarn' , 'Phleng Kho Tharn', and 'Phleng Dern Bart Khaosarn'. The structure of these songs consists of three parts, namely to tell the purpose, to persuade and to bless the donor respectively.

There are two persuasive techniques used in the Donation songs namely the techniques of language and techniques of content. For the first techniques , the singers use some pronouns showing that they are humble and have a close relationship with the donor. They also use some figure of speech showing the scarcity. For the techniques of content, the singers illustrate the donation of adorable Buddhists, doctrine and a fruit of donation. create humour, and convey the important messages repeatedly. The Donation songs still have the important roles in Trat community in maintaining Buddhist belief, consoling people's mind , unity the society. Moreover, acting as the folk media and entertainment.

Department THAI
Field of study THAI.
Academic year 2004

Student's signature.....

Advisor's signature.....

Apilak K.
Sukanya Sujachaya

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สุกัญญา สุจนายา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำอันทรงคุณค่า และช่วยตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ให้แก่ผู้วิจัย มาโดยตลอด ทั้งยังให้การสนับสนุนและผลักดันจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา กิระนันท์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ณ ถลาง และอาจารย์ ดร. ศิริพร ภักดีผาสุข กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งกรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้วิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ยิ่ง รวมทั้งอาจารย์ล้อม เพ็งแก้ว และอาจารย์ ดร.น้ำผึ้ง ปัทมะกลางคูล ที่กรุณาให้ความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์

ขอบพระคุณ ชาวเพลงบอกบุญทุกท่านทั้งที่ล่วงลับและยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งเป็นเสมือน “ครู” และ “ญาติ” ของผู้วิจัย ที่มอบความรู้แก่ผู้วิจัยนอกเหนือไปจากข้อมูลที่ได้เขียนไว้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้อีกมหาศาล

กราบขอบพระคุณพระครูวิมลโสมนันท์ เจ้าอาวาสวัดท่าโสม ที่อำนวยความสะดวกในระหว่างที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามที่ ต. ท่าโสม อ. เขาสมิง จ.ตราด ขอบพระคุณ อาจารย์มยุรี อภิวาท โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ ผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของจังหวัดตราดและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเรื่อยมา รวมทั้งขอบคุณอาจารย์ธานีรัตน์ จัตูทะศรี ปิยมิตรที่ช่วยตรวจภาษาและตัวสะกดให้ ขอขอบคุณพี่และเพื่อนๆ ที่แสดงความคิดเห็น ตั้งคำถาม และเอาใจใส่ไถ่ถามให้ผู้วิจัยตื่นตัวอยู่เสมอ โดยเฉพาะอาจารย์วรรณภา ชำนาญกิจ คุณวราเมษ วัฒนไชย อาจารย์อาทิตย์ ชีรวณิชกุล คุณเปรม สวนสมุทร และขอบคุณพี่ชาญชัย คงเพียรธรรม ที่กรุณาแปลบทความภาษาเขมรเรื่องเพลงพื้นเมืองเขมรให้แก่ผู้วิจัย

ขอบคุณสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด โดยเฉพาะคุณสายสมร งามล้วน ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลวัดต่างๆ ในจังหวัดตราด และเป็นธุระจัดการอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลภาคสนามที่ตำบลท่าโสม อ.เขาสมิง จ. ตราด และขอบคุณมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ที่มอบทุนอุดหนุนการสำรวจข้อมูลภาคสนามเบื้องต้นสำหรับทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ที่กรุณามอบทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้ เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณยาย ผู้ล่วงลับ ผู้ชักชวนให้หลานคลุกคลีกับ “ข้อมูลคติชน” มาแต่เยาว์วัย และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเรื่อยมา ขอกราบขอบพระคุณพ่อ และแม่ ผู้ “บำเพ็ญทานบารมี” แก่ลูกโดยแท้

อภิรักษ์ณ์ เกษมผลกุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาของปัญหา.....	๓
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย.....	๓
๑.๓ สมมติฐานงานวิจัย.....	๓
๑.๔ ขอบเขตงานวิจัย.....	๓
๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๔
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๔
๑.๗ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๕
๒ ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม.....	๙
๒.๑ ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์.....	๙
๒.๒ สภาพสังคมและวัฒนธรรม.....	๑๓
๒.๒.๑ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดตราด.....	๑๓
๒.๒.๒ ศาสนา.....	๑๗
๒.๒.๓ ประเพณีในรอบปี.....	๑๗
๒.๒.๔ มหรสพและเพลงพื้นบ้านของจังหวัดตราด.....	๒๐
๓ เพลงบอกบุญ จังหวัดตราด.....	๒๙
๓.๑ ความเป็นมาของเพลงบอกบุญ.....	๒๙
๓.๒ วัตถุประสงค์ของเพลงบอกบุญ.....	๔๑
๓.๓ ชนิดของเพลงบอกบุญ จังหวัดตราด.....	๔๓
๓.๓.๑ เพลงรำภาข้าวสาร.....	๔๓
๓.๓.๒ เพลงขอทาน.....	๔๖
๓.๓.๓ เพลงเดินบวชข้าวสาร.....	๔๙
๓.๔ องค์ประกอบในการร้องเพลงบอกบุญ.....	๕๐

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๔.๒.๒.๕ การอ้างถึงอาณิสยส์	๑๐๑
๔.๒.๒.๖ การใช้กลวิธีเสนอสารซ้ำๆ เพื่อเน้นย้ำความสำคัญ	๑๐๓
๔.๓ ปัจจัยที่ส่งเสริมการโน้มน้าวใจ	๑๐๔
๔.๓.๑ ปัจจัยด้านผู้ร้อง	๑๐๔
๔.๓.๒ ปัจจัยด้านผู้ฟัง	๑๐๕
๔.๓.๓ ปัจจัยด้านโอกาส	๑๑๒
๔.๔ การพิจารณาผลจากการโน้มน้าวใจ	๑๑๖
๔.๔.๑ พิจารณาจากยอดเงินบริจาค	๑๑๖
๔.๔.๒ พิจารณาจากปฏิกิริยาของผู้ฟัง	๑๑๗
๕ บทบาทของเพลงบอกบุญ จังหวัดตราดต่อสังคม	๑๑๘
๕.๑ บทบาทด้านการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ในสังคม	๑๑๘
๕.๒ บทบาทด้านการให้ความหวังเพื่อชดเชยสิ่งที่ขาดแคลน ในสภาพปัจจุบัน	๑๒๕
๕.๓ บทบาทด้านการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว	๑๒๘
๕.๔ บทบาทด้านการเป็นสื่อพื้นบ้าน	๑๓๐
๕.๕ บทบาทด้านการให้ความบันเทิง	๑๓๒
๖ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๓๗
รายการอ้างอิง	๑๔๐
ภาคผนวก	๑๔๖
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	๒๒๗

สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

- ๑ แผนผังแสดงการจำแนกพรในบทร้องเพลงบอกบุญ จังหวัดตราด.....๑๐๒
- ๒ ตารางแสดงยอดเงินบริจาคของคณะเพลงบอกบุญจังหวัดตราด.....๑๑๖
- ๓ แผนภูมิเปรียบเทียบแสดงประโยชน์ของพรในบทร้องเพลงบอกบุญ.....๑๒๘

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ

หน้า

- ๑ ชาวบ้านยกมือขึ้นอธิษฐานเมื่อจะบริจาคเงินแก่คณะเพลงบอกบุญ.....๗๓
- ๒ ผู้ฟังกำลังแต่งตัวเพื่อจะออกเรียวกับคณะเพลงบอกบุญ.....๗๕
- ๓ การทักทายระหว่างคณะเพลงบอกบุญกับชาวบ้าน.....๑๐๗
- ๔ การแต่งกายของคณะเพลงบอกบุญจังหวัดตราด.....๑๐๘

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย